

Bijlage C: Beantwoording van de vraag ‘Hoe zou een methode er uit kunnen zien om ketenafspraken over dierenwelzijnsstandaarden transparant te maken en van borging te voorzien zowel B2B als B2C?’

Bijlage bij Verslag van de voorzitter van het convenanttraject dierwaardige veehouderij

Vraagstelling

3 februari 2023

Gericht aan: graag onderling overleggen of expertise buiten de groep inschakelen

Afzender: secretariaat convenant dierwaardige veehouderij (op verzoek van de Dierenbescherming en AVINED)

Om afzetmarkt voor producten met hoge dierenwelzijnsstandaarden zeker te stellen, kan bijvoorbeeld gedacht worden aan ketenafspraken over het dierenwelzijnsniveau dat gehanteerd wordt bij de inkoop door afzetkanalen, gecombineerd met afspraken over een faire prijs en margeverdeling in de keten. Om zulk soort afspraken te kunnen nakomen, is een methode nodig die inkopers in staat stelt te beoordelen of de producten die zij willen inkopen, voldoen aan die afspraken. Ook zou zo'n methode gebruikt kunnen worden om deze informatie naar consumenten te communiceren.

In verband hiermee stellen we graag de volgende vragen.

- Hoe zou een methode eruit kunnen zien om ketenafspraken over dierenwelzijnsstandaarden transparant te maken en van borging te voorzien, zowel B2B als B2C?
- Welke rol kunnen (bestaande) keurmerken (zoals het Beter Leven keurmerk) hierin wel/niet spelen?
- Hoe kan het aspect van een faire prijs en margeverdeling worden geïntegreerd in zo'n methode?
- Hoe zou zo'n methode gekoppeld kunnen worden aan een methode voor duurzaamheid in bredere zin?

Advies

Beantwoord door Willy Baltussen (Wageningen Economic Research) aangevuld door Koen Boone (Wageningen Economic Research) en Anna Gerbrandy, 8 februari 2023

Hoe zou een methode er uit kunnen zien om ketenafspraken over dierenwelzijns-standaarden transparant te maken en van borging te voorzien zowel B2B als B2C?

Het antwoord zit eigenlijk al in de vraag. Keurmerken zijn een manier om dat te doen, met als kenmerk dat ze bovenwettelijk zijn. Het belangrijkste bij keurmerken is dat ze transparant moeten zijn, iedereen moet weten wat de eisen zijn. We willen daarbij steeds meer weten van wat de impact is van keurmerken. Als je als ketenpartij verduurzaming voorstaat (als bijvoorbeeld retailer, slachterij of producent) dan moet die breder durven kijken dan 1 van de duurzaamheidsaspecten. Dat komt een beetje terug in de laatste vraag die gesteld is. Waarschijnlijk is het goed om na te denken over een keurmerk met een meer geleidelijke schaal (niet alleen keurmerk of geen keurmerk) om een bredere variatie (tussenstappen) toe te staan aan mate van dierenwelzijn. Gedacht kan worden aan

een monitor voor dierenwelzijn welke gecombineerd kan worden met andere duurzaamheidsaspecten. Deze zou je kunnen indelen in vijf kleuren zoals de nutriscore. Uiteindelijk wil je bij true cost accounting richting consumenten onderscheid maken in een veelheid aan maatschappelijke onderwerpen (binnen FOODCoST komen we op 20-30 onderwerpen), maar die krijg je niet allemaal op een verpakking uitgebeeld. Je zou in plaats daarvan kunnen kiezen voor een viertal duurzaamheidskenmerken als impact op milieu, sociaal, dierenwelzijn en humane gezondheid.

Aanvullingen Koen Boone

Het gebruiken van een keurmerk is 1 methode. Het kan ook zijn dat de duurzaamheidplus niet afzonderlijk wordt gecommuniceerd naar de consument, maar dat voedselverwerker (bijv. Unilever) dat voor het merk of bedrijf als geheel uitdraagt zonder dat op alle verpakkingen te zetten. Hetzelfde kan het geval zijn voor retailer. Een laatste variant is dat je gezamenlijk afspraken maakt met alle voedselverwerkers of retailers om alleen nog maar producten in te kopen met een duurzaamheidplus. Hier zitten juridische beperkingen aan maar recente gewijzigde EU wetgeving lijkt mogelijkheden te bieden als het vanuit de primaire producenten wordt opgezet.

Qua keurmerk kan je kiezen om alleen een duurzamere variant te onderscheiden en daar alleen keurmerk op te plakken of dat je op alle producten een duurzaamheidscore zet, waardoor ook de producten met slechte score zichtbaar zijn (vgl nutriscore en ook de nieuwe Ecoscore systemen).

In alle gevallen zijn er twee varianten mogelijk. 1 waarbij alle producten een duurzaamheidplus krijgen, de consument heeft dan geen keus meer en koopt automatisch duurzamer product (bijvoorbeeld 1 ster dierenbescherming). In het andere geval blijft de consument keuze houden om ook voor een product te kiezen wat goedkoper en minder duurzaam is. In dat geval is het van belang om vast te stellen of hier nog ruimte voor is naast de bestaande keurmerken. Er is een bepaalde groep consumenten die hierin geïnteresseerd is maar die groep is niet onbeperkt. Het aanbod voor gelabelde producten vergroten zonder dat de vraag vergroot, kan tot prijsdaling of kannibalisering van bestaande keurmerken leiden.

Belangrijk aspect bij dit alles, is export/import. Hoe krijg je duurzaamheidplus ook vermarkt in buitenland en hoe voorkom je dat import producten waarvoor duurzaamheidplus niet geldt, de duurdere producten van de binnenlandse markt niet verdringen.

Aanvullingen Anna Gerbrandy

Indien nagedacht wordt over (bovenwettelijke) keurmerken, is het volgende rapport van de ACM van belang, dat gaat over de wildgroei van keurmerken en consumentenbescherming ([Onderzoek naar de kennis, houding en gedrag van consumenten ten aanzien van keurmerken \(acm.nl\)](#)). In dit rapport uit 2016 wordt ingegaan op verwachtingen van consumenten, en de communicatie rondom (de vele) bestaande keurmerken.

Vanuit mededingingsrechtelijk perspectief is van belang wat ACM stelt in het tweede concept leidraad duurzaamheidsafspraken ([2e concept Leidraad Duurzaamheidsafspraken - Mogelijkheden binnen het mededingingsrecht \(acm.nl\)](#)). In de praktijk treedt de ACM in lijn met de leidraad op. Punt 24 gaat over de voorwaarden voor transparantie en toegang tot

deelname aan een keurmerk, en het mogelijk moeten blijven zijn van gelijkwaardige alternatieven:

“Een tweede categorie [van afspraken die over het algemeen zijn toegestaan (AG)] betreft codes voor milieu- of klimaatbewust of sociaal verantwoord marktgedrag. Deze gaan vaak gepaard met gezamenlijke standaarden, labels of keurmerken over het gebruik van grondstoffen, productiemethoden, dierenwelzijn etc. Hiervoor geldt dat de voorwaarden voor deelneming transparant moeten zijn en dat toegang moet worden verleend op basis van redelijke en non-discriminatoire voorwaarden. Ook moeten gelijkwaardige alternatieve standaarden, labels of keurmerken mogelijk blijven en moet het mogelijk blijven om ook producten te blijven verkopen die buiten de code vallen.”

Welke rol kunnen (bestaande) keurmerken hierin wel/niet spelen?

Bestaande keurmerken kunnen een basis vormen voor een keurmerk voor dierwaardige veehouderij. Duurzaamheid is een afweging van milieu, sociaal, humaan en economie en uiteindelijk is dierwaardig ook een afweging van deze factoren en geen absolute standaard. Er is in mijn ogen een groot gebied tussen ‘wat echt niet kan (dit zou basiswetgeving moeten zijn)’ en ‘wat is optimaal voor het dier’. Bestaande keurmerken bieden consumenten in elk geval een keuze.

Hoe kan het aspect van een faire prijs en margeverdeling worden geïntegreerd in zo'n methode?

Het integreren van het concept faire prijs is een kwestie van samenwerking in de keten. Belangrijk is om daarbij vast te stellen wat we bedoelen met een faire prijs. Is een prijs fair als de producent een boterham kan verdienen, als iedereen in de keten een zelfde winstmarge kan maken of als iedere producent hetzelfde verdient? Economen praten over een faire prijs of eerlijke prijs, maar als je daar achter kijkt gaat het vaak over veel meer dan alleen de prijs, zoals over waar risico's belanden en wie die draagt en over zaken als langjarig gezamenlijk innoveren. Uiteindelijk gaat het over of de wens bestaat om gezamenlijk een duurzaam product te ontwikkelen. In goed samenwerkingsverband kun je oplossingen vinden voor zorgen en problemen. Het dragen van risico's zou moeten worden gespreid in de keten en om dat te doen moet er bereidheid zijn om naar elkaar te luisteren en elkaars zorgen serieus te nemen. Als voorbeeld kan worden gedacht aan de Albert Heijn met het programma “Beter voor”, waarbij risico's beter worden gespreid en niet alleen bij de boer belanden. Voor dit aspect is samenwerking het belangrijkste. De basis daarvoor is dat mensen transparant worden met elkaar (ketenpartijen). Een prijs hiervoor berekenen is vrijwel zinloos!

Bij true pricing gaat het over maatschappelijke kosten die horen bij produceren en consumeren van producten (landgebruik, voer, stikstof toedienen, pesticiden, AMU, dierziekten, etc). Daarvoor worden meestal overheids gelden gebruikt om afwentelingen te compenseren cq om de schade op te ruimen. Daarnaast kan gekeken worden naar private kosten wanneer we kijken naar producten die op nieuwe manieren worden geproduceerd. Voor verschillende productiewijzen kunnen de private en de maatschappelijke kosten op een rijtje worden gezet. Soms ontstaan win-win situaties zoals in het voorbeeld van het verminderen van antibioticagebruik in de veehouderij waarbij er met behulp van overheids gelden grote reducties hebben plaatsgevonden in het gebruik ervan, waardoor er maatschappelijk winst is behaald door het verminderen van de druk op volksgezondheid, maar ook

de private kosten zijn afgenomen doordat er minder antibiotica hoeft te worden gekocht door veehouderij.

Aanvullingen Koen Boone

Er blijft natuurlijk altijd de mogelijkheid om uit te rekenen wat de extra kosten zijn voor de extra duurzaamheidprestaties en af te spreken dat boer een plus op de marktprijs krijgt voor deze extra kosten (vgl AH Beter Voor en Planet Proof zuivel)

Hoe zou zo'n methode gekoppeld kunnen worden aan een methode voor duurzaamheid in bredere zin?

Koppelen met milieu aspecten kan op een vergelijkbare manier als genoemd bij de eerste vraag. Eenzelfde wijze kunnen andere sociale aspecten als werkomstandigheden, leefbaar inkomen, leefbaar loon, er aan gekoppeld worden.

Koen Boone

Je zou aan kunnen sluiten bij de recent ontwikkelde Europese Ecolabel systemen die gebaseerd zijn op LCA berekeningen en net als bij Nutriscore voor al het voedsel kunnen worden gebruikt. Bij sommigen daarvan (zoals de Planet score) zit al een (primitieve) dierwelzijnsscore.